

Factsheet **De Meldcode bij (vermoedens van) eengerelateerd geweld**

april 2020

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Over Movisie

Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken. Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. De unieke rol van Movisie is het versnellen van leerprocessen. We zijn alleen tevreden als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren.

Hoewel bij de samenstelling van de inhoud van onze publicaties de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht, bestaat de mogelijkheid dat bepaalde informatie (na verloop van tijd) verouderd of niet (meer) correct is. Movisie kan geen garanties geven met betrekking tot de inhoud en/of verwijzingen naar externe content en/of inhoud van gelinkte websites.

Colofon

Uitgave april 2020

Dit factsheet is een update van de factsheet die Movisie in 2014 ontwikkelde.

Auteurs: Hilde Bakker en Oka Storms

Bijgestelde versie: Wilma Schakenraad, Elisa van Gent en Hilde Bakker

Met dank aan:

Diny Flierman, Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating

Diana Geraci, Pharos

Achille van Hees, Fier

Janine Janssen, LEC EGG

Cecilia Perez, Blijfgroep

Deze factsheet bevat links naar andere websites en publicaties. Soms wordt daarin nog gesproken van Advies- en Steunpunten Huiselijk Geweld (ASHG's) of Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK's). Sinds januari 2015 zijn deze organisaties samengevoegd. Met een nieuwe naam en telefoonnummer: Veilig Thuis, www.vooreenveiligthuis.nl, tel: 0800-2000 (gratis, 24/7 bereikbaar).

Inhoud

1. Werken volgens de meldcode bij (vermoedens van) eengerelateerd geweld	4
1.1. Stappen van de meldcode bij (vermoedens van) eengerelateerd geweld	6
2. Wat moet je als professional weten en kunnen om volgens deze stappen te kunnen handelen?	11
2.1. Wat is eengerelateerd geweld?	13
2.2. Risicofactoren	14
2.2.1. Nieuwe vormen: shame sexting/ exposure als risicofactor voor of vorm van eengerelateerd geweld	14
2.3. Onderscheid met huiselijk geweld	16
2.4. Vuistregels voor het bespreekbaar maken van vermoedens met (potentiële) slachtoffers	17
2.5. Handreikingen, websites, tools en signalenlijsten	18
2.5.1. Signalenlijst Schadelijke Traditionele Praktijken	18
2.5.2. Eengerelateerd geweld	18
2.5.3. Huwelijksdwang	18
2.5.4. Huwelijksgevangenschap	19
2.5.5. Achterlating	19
2.5.6. Sexting	19
2.6. Aanpak in Nederland	19
2.6.1. Wetgeving	19
2.6.2. Preventie	20
2.6.3. Opvang en begeleiding slachtoffers	21
2.7. Dossiervorming	21
Bijlage 1: Handelen bij (vermoeden van) meisjesbesnijdenis (vrouwelijke genitale verminking)	22

De meldcode bij (vermoedens van) eergerelateerd geweld

Sinds 1 januari 2019 is de verbeterde wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. Van professionals wordt voortaan verwacht dat zij ernstige situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling altijd melden bij Veilig Thuis. Beroepsgroepen hebben zelf een afwegingskader opgesteld dat hen helpt bij het wege van het geweld en bij het nemen van beslissingen.

Vormen van eergerelateerd geweld vallen onder de verbeterde meldcode. Professionals uit de sectoren gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en justitie hebben de taak om deze vormen van geweld te signaleren en met behulp van het stappenplan een weloverwogen beslissing te nemen hoe te handelen.

Dit factsheet is opgesteld omdat er specifieke aandachtspunten gelden als er sprake is van (een vermoeden van) eergerelateerd geweld. Zo dient men in deze zaken altijd een deskundige te raadplegen, omdat het collectieve karakter van deze vorm van geweld specifieke expertise vraagt. En indien er een acuut veiligheidsrisico is, wordt een aantal stappen versneld uitgevoerd. In dit factsheet geven wij professionals uit de sectoren die onder de meldcode vallen handvatten hoe te signaleren en te handelen bij (vermoedens van) eergerelateerd geweld volgens de meldcode.

‘Eergerelateerd geweld omvat elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld, gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of een vrouw en daarmee van zijn of haar familie, waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken’ (Werkdefinitie ministerie van Justitie, Beke 2005).

Eergerelateerd geweld is de overkoepelende term voor alle vormen van dwang, psychisch en fysiek geweld ter bescherming en herstel van de familie-eer tegen de (vermeende) ‘eerschender’. Het kiezen van een niet acceptabele partner, (het vermoeden van) seks buiten het huwelijk zijn vaak de oorzaak van eerconflicten in families. Daarmee is er vooral sprake van een groepsconflict. Er is een diversiteit aan vormen van eergerelateerd geweld en gradaties van ernst. Denk hierbij aan bedreiging, mishandeling en opsluiting, maar ook aan eermoord, trotsmoord, (gedwongen)

zelfmoord, verstoting, seksueel misbruik, genezingsrituelen en bezweringen. Ook huwelijksdwang en achterlating kunnen hieronder vallen. Zij zijn echter niet altijd een gevolg van een eerkwestie, want zij hebben soms bijvoorbeeld een financiële of verblijfsrechtelijke reden. Echter, als een jongere een gearrangeerd huwelijk weigert, kan dit alsnog een eerkwestie worden vanwege de geschonden afspraken en uitlopen in eengerelateerd geweld. Ook vormen van huwelijkse gevangenschap vallen onder eengerelateerd geweld. Soms is de medewerking van een echtgenoot nodig om een formeel of informeel religieus huwelijk te beëindigen. Als de echtgenoot deze medewerking weigert, is sprake van huwelijkse gevangenschap.

Vrouwelijke genitale verminking (vgv) of meisjesbesnijdenis is een specifieke vorm van eengerelateerd geweld. De invulling van de stappen van de verbeterde meldcode wijkt enigszins af van de stappen die wij in dit factsheet beschrijven bij (vermoedens van) eengerelateerd geweld. (Zie [bijlage 1](#) voor informatie over vgv en de invulling van de stappen).

Vrouwelijke genitale verminking (vgv)

Vrouwelijke Genitale Verminking of meisjesbesnijdenis wordt in Nederland als een vorm van kindermishandeling beschouwd. Het is tevens een vorm van eengerelateerd geweld, want een van de redenen voor besnijdenis is namelijk verbonden met de collectieve seksuele moraal: meisjes en vrouwen moeten kuis zijn en geen seksuele verlangens hebben of uiten (behalve binnen het huwelijk). Ouders laten hun dochter besnijden omdat het meisje anders geen enkele kans heeft ooit een man te krijgen. Dus om haar toekomst veilig te stellen.

Andere redenen voor het besnijden of bewerken van de uitwendige genitalia van meisjes zijn verbonden met collectieve opvattingen over reinheid, schoonheid, en vrouwelijkheid. De sociale norm bepaalt het gedrag: als alle anderen hun dochters laten besnijden is iedereen gedwongen mee te doen. Veel meisjes en vrouwen zien de ingreep als iets vanzelfsprekends: het hoort erbij, iedereen is immers besneden. De meisjes kunnen trots ervaren als het is gebeurd.

Ouders denken – aangespoord door de familie en gemeenschap, met de besnijdenis iets goeds te doen voor hun dochter. Iets goeds willen doen voor hun kind kan ook het motief zijn bij huwelijksdwang of achterlating, maar vaker is de reden het voorkomen of herstellen van een eerschending. Een belangrijk onderscheid tussen vrouwelijke genitale verminking en ander eengerelateerd geweld, is de vaak veel jongere leeftijd van het slachtoffer.

1 Werken volgens de meldcode bij (vermoedens van) eengerelateerd geweld

De verbeterde meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling is sinds 1 januari 2019 van kracht: organisaties in de sectoren (geestelijke) gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en justitie én zelfstandige beroepsbeoefenaren die onder de Wet BIG vallen, zijn verplicht om een meldcode te hanteren. Dit heeft tot doel beroepskrachten te ondersteunen in de omgang met signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling. Door middel van afwegingskaders worden professionals ondersteund bij het wege van geweld, waardoor zij adequater kunnen reageren. In de verbeterde meldcode is het een professionele norm om melding te doen bij Veilig Thuis als er vermoedens zijn van acute en structurele onveiligheid.

Onderdeel van een meldcode is een stappenplan (zie 1.1) dat beroepskrachten stap voor stap door het proces leidt vanaf het moment van signaleren tot aan het moment van beslissen over het al dan niet doen van een melding.

Ofschoon de stappen van de meldcode ook van toepassing zijn op vermoedens van eengerelateerd geweld, krijgen de stappen wel een eigen inkleuring vanwege het specifieke karakter van dit type geweld. Zo is openheid richting de cliënt en ouders (bij minderjarigen) 'normaal' gesproken een belangrijke grondhouding, maar kan precies deze openheid bij eengerelateerd geweld gevaar opleveren voor de cliënt.

Daarom volgt hieronder een specifieke inkleuring van de stappen van de meldcode bij vermoedens van eengerelateerd geweld.

1.1. Stappen van de meldcode bij (vermoedens van) eengerelateerd geweld

→ Bij vermoedens van (dreigende of mogelijk uitgevoerde) meisjesbesnijdenis: zie bijlage 1.

Stap 1 – In kaart brengen van signalen

Je brengt de signalen zo feitelijk mogelijk in kaart. Je legt de signalen vast, evenals (de uitkomsten van) de gesprekken die je over de signalen voert, de stappen die je zet en de besluiten die je neemt. Ook de gegevens die de signalen weerspreken worden vastgelegd. Er kan ook iets anders aan de hand zijn. Het kan om huiselijk geweld gaan, zonder een kwestie rond (familie) eer. Eerconflicten in families gaan vaak over het kiezen of verlaten van een partner en (het vermoeden van) seks buiten het huwelijk door een meisje of vrouw. Als er sprake is van een dergelijke situatie noteer dat ook als een signaal. Breng - voor zover bekend - ook in kaart hoe de familie er uit ziet.

De volgende combinatie van signalen¹ kan wijzen op eengerelateerd geweld:

- * Angst voor geweld vanuit de familie;
- * Gedragsverandering en/of klachten zoals depressie, negatief zelfbeeld, zelfbeschadiging, eetproblemen en slecht slapen;
- * Wegloopgedrag;
- * (Structureel) verzuim van school en/of dagbesteding;
- * Verminderde prestaties;
- * Opzien tegen komende vakantie;
- * (Plotseling) gehaald en/of gebracht worden (surveillance) door familieleden;
- * Onthouden van medische zorg;
- * Verbreken van sociale contacten zonder duidelijke reden;
- * Verandering van kleding;
- * Plotselinge aankondiging van verloving en/of huwelijk;
- * Roddels in gemeenschap;
- * Geen beschikking meer hebben over identiteitsdocumenten.

Deze brochure kan handvatten bieden bij een vermoeden van huwelijksdwang en/of achterlating.

NB: Bepaalde *risicofactoren* die ten grondslag kunnen liggen aan eengerelateerd geweld kunnen ook als signalen worden aangemerkt. Denk hierbij aan de aard van het eerconflict (bijvoorbeeld partnerkeuze, seks buiten het huwelijk of sexting). Voor een uitgebreider overzicht van deze risicofactoren, zie paragraaf 2.2.

Je bent reeds in gesprek met de (jonge) man of vrouw

Houd contact met de (jonge) man of vrouw. Hierbij zoek je creatief naar contactmogelijkheden en houd je de zaak in zo klein mogelijke kring (zodat zo weinig mogelijk mensen op de hoogte zijn). Wees voorzichtig met gebruik van de mobiele telefoon, laat het (potentiële) slachtoffer de sporen op haar/zijn telefoon altijd onmiddellijk wissen.

Bij acute bedreiging van de veiligheid: neem direct contact op met de politie

Bij acute bedreiging van de veiligheid worden de stappen versneld, zo mogelijk binnen een uur. Denk hierbij aan (vermoedens van) een gedwongen huwelijk, achterlating, eermoord die op (zeer) korte termijn dreigt plaats te vinden. Niet ingrijpen kan leiden tot moeilijke of niet omkeerbare situaties. Je neemt direct contact op met een taakaccenthouder eengerelateerd geweld bij de politie of een andere in jouw eigen meldcode vermelde deskundige. In elke eenheid van de nationale politie zijn één of meer medewerkers aangewezen als eerste aanspreekpunt voor eengerelateerd-geweldzaken. Zij fungeren als schakel tussen de lokale politie en het Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld (hierna afgekort tot LEC EGG). Elke eenheid kent

¹ Bron: Fier (2018). Factsheet eengerelateerd geweld.

meerdere taakaccenthouders eengerelateerd geweld, die veelal werkzaam zijn in de basisteams of op districtsniveau.

Stap 2 – Overleg met een collega en raadpleeg Veilig Thuis

Vermoed je eengerelateerd geweld of denk je dat daar eventueel sprake van zou kunnen zijn, dan raadpleeg je altijd een deskundige op het gebied van eengerelateerd geweld van Veilig Thuis of de politie voor advies. Dit kan anoniem en zonder vermelding van de naam van het (potentiële) slachtoffer. Bij (een vermoeden van) huwelijksdwang en/of achterlating, kun je ook het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating (hierna afgekort tot LKHA) raadplegen.

Met deze deskundige bespreek je de signalen, mogelijke eermotieven en de vervolgstappen. Het gaat bij een eerkwestie om een groepsconflict. Probeer om samen - voor zover bekend - de (extended) familie in kaart te brengen. Bespreek in het adviesgesprek in ieder geval ook de vraag of het wel of niet mogelijk is om jouw vermoedens met het potentiële slachtoffer te bespreken, gelet op de veiligheid. Als dit mogelijk is, bespreek dan ook de wijze waarop je dit kunt doen. Bespreek tevens of en wanneer, gelet op de veiligheid, eventueel contact met de ouders van minderjarige (potentiële) slachtoffers mogelijk is. Wees steeds heel alert op zorgvuldig omgaan met informatie, ook online en via sociale media. Dat geldt ook voor het (potentiële) slachtoffer. Geheimhouding is in eerzaken van levensbelang.

Stap 3 – Gesprek met direct betrokkenen van het (potentiële) slachtoffer

Beoordeel of het mogelijk is om in gesprek te gaan met het (potentiële) slachtoffer over de signalen, gelet op haar of zijn veiligheid. Doe dit nooit zonder dat je hierover een deskundige hebt geraadpleegd. Dit, en de voorbereiding van het gesprek kan al in stap 2 met de deskundige besproken worden. Zoek zo mogelijk creatief naar mogelijkheden om in gesprek te gaan met de (jonge) man of vrouw. Wees voorzichtig met gebruik van telefoon en/of internet en algemene communicatiemiddelen. Laat het (potentiële) slachtoffer alle mogelijke sporen altijd onmiddellijk wissen. Zie voor adviezen voor gespreksvoering over huwelijksdwang: 10 tips om in gesprek te gaan over huwelijksdwang, van het LKHA.

(Geen) gesprek met de ouder(s)

Wanneer jouw cliënt minderjarig is, raden wij je aan om bij (vermoedens van) eengerelateerd geweld het gesprek met de ouder(s) pas in stap 5 te voeren, wanneer de situatie en risico's van een dergelijk gesprek zijn geïnventariseerd en getaxeerd. Dit met het oog op de veiligheid van het (potentiële) slachtoffer. Dan wordt ook duidelijk wie het beste eventueel met ouders in gesprek kan gaan. Voer in ieder geval nooit het gesprek zonder voorafgaand overleg met een deskundige en zonder een plan van aanpak.

Geen gesprek met het (potentiële) slachtoffer

Er kan worden afgezien van een gesprek met de (jonge) man of vrouw in verband met zijn/haar veiligheid. Ook als er goede redenen zijn om aan te nemen dat hij/zij daardoor

het vertrouwen kwijtraakt in de beroepskracht en de contacten met de professional zal verbreken, wat tot gevolg heeft dat hij/zij uit het zicht raakt.

NB: Een belangrijk kenmerk van eengerelateerd geweld is dat het in de meeste gevallen over groepsconflicten gaat. Dit heeft tot gevolg dat het opnemen en het verloop van contact met het (potentiele) slachtoffer op een andere manier moet verlopen. Geheimhouding is van vitaal belang, omdat het uitlekken van informatie kan leiden tot (meer) geweld. Tegenwoordig spelen sociale media hierbij een belangrijke rol, denk aan het ontstaan van zogenaamde 'kech'-lijsten en 'expose'-groepen (zie [paragraaf 2.2.1](#)). Met name voor jonge slachtoffers is het belangrijk hiermee rekening te houden.

Stap 4 – Het wege van het geweld

- * Heb ik op basis van de stappen 1 t/m 3 een vermoeden van eengerelateerd geweld, huwelijksdwang en /of achterlating?
- * Heb ik een vermoeden van acute of structurele onveiligheid?
- * Is er sprake van *disclosure* (spontane onthulling)?

Raadpleeg een deskundige voor het wege van de aard, omvang en dreiging van het geweld, want er is specifieke deskundigheid op dit gebied nodig om de ernst en urgentie van de situatie goed in te kunnen schatten.

De deskundigen van Veilig Thuis en de politie kunnen voor het verzamelen van informatie om een kwalitatieve analyse te maken gebruik maken van [deze checklist](#) van het LEC EGG. Bij vermoedens van huwelijksdwang of achterlating raadpleeg je het LKHA.

Stap 5 – Neem twee beslissingen

1. Is melden noodzakelijk?

Melden moet als er sprake is van acute of structurele onveiligheid.

2. Is hulp verlenen of organiseren (ook) voldoende mogelijk?

Laat je bij jouw beslissing leiden door de taxatie die een deskundige bij stap 4 heeft gedaan, bij het beantwoorden van de volgende vragen:

- * Kun je zelf voldoende hulp bieden of kun je hulp elders organiseren?
- * Werken de betrokkenen mee aan de geboden of georganiseerde hulp?
- * Leidt deze hulp tot duurzame veiligheid?

Indien hulp verlenen op basis van een van deze punten niet mogelijk is, is melding bij Veilig Thuis noodzakelijk, zodat deze instantie acties in gang kan zetten om het (potentiële) slachtoffer voldoende te beschermen en (escalatie van) geweld te voorkomen.

De deskundigen van Veilig Thuis kunnen je ook adviseren over het doen van een melding.

Vaak is de situatie complex en vraagt specifieke expertise. Deskundigen van de politie of Veilig Thuis kunnen je adviseren over het organiseren van hulp of bemiddeling tussen het (potentiële) slachtoffer en zijn/haar familie, en/of kunnen hierin zelf een rol vervullen. Wanneer de familie-eer een rol speelt bij (dreigend) geweld is een multidisciplinair en intersectoraal overleg nodig. Waar nodig betrekken de deskundigen de expertise van het LEC EGG.

Contact met de cliënt en/of zijn of haar ouder(s) over de melding

Het is belangrijk om het (potentiële) slachtoffer te betrekken bij, of minimaal te informeren over de keuze voor de verdere stappen.

In verband met de veiligheid van het potentiële slachtoffer is het betrekken van de ouders of de directe omgeving niet altijd raadzaam. Als hiertoe wel besloten wordt, moet daar eerst een zorgvuldig plan voor worden gemaakt.

Indien er concrete aanwijzingen zijn dat door het voeren van het gesprek over de melding de veiligheid van één van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen, moet hiervan worden afgezien. Dit is eveneens het geval als er goede redenen zijn om aan te nemen dat het (potentiële) slachtoffer de contacten met de beroepskracht zal verbreken waardoor hij of zij uit het zicht raakt.

Opmerking: Soms vormen ouders niet het directe gevaar, maar is er sprake van familie- of gemeenschapsdruk. In die gevallen is het zaak om de ouders te ondersteunen en hulp te bieden als tegenwicht tegen de sociale druk.

Wat moet een professional weten en kunnen om volgens deze stappen te kunnen handelen?

De volgende alinea's bieden informatie over eengerelateerd geweld, de risicofactoren en het onderscheid met huiselijk geweld, daarnaast enkele vuistregels voor het bespreekbaar maken van vermoedens en voor de omgang met de (potentiële) plegers. Er wordt een beknopt overzicht gegeven van websites, tools en signalenlijsten en van de aanpak in Nederland. Tot slot enkele aanwijzingen voor de dossiervorming.

2.1. Wat is eengerelateerd geweld?

Het begrip 'eengerelateerd geweld' is de overkoepelende term voor alle vormen van dwang en psychisch en fysiek geweld om te voorkomen dat een lid van de familie een 'misstap' zet die de familie-eer in de gemeenschap kan schaden, en voor alle geweld tegen de (vermeende) 'eerschender' om de geschonden eer te herstellen.

Schadelijke traditionele praktijken

'Schadelijke traditionele praktijken' is een verzamelterm voor vormen van onderdrukking en geweld tegen kinderen (vooral meisjes) en vrouwen die voortkomen uit traditie, cultuur, religie of bijgeloof. Eengerelateerd geweld en huwelijksdwang worden hier ook onder geschaard. Deze geweldsvormen worden gepleegd en actief gedoogd door de ouders of familie van het slachtoffer of door religieuze en gemeenschapsleiders. Ze genieten de instemming van de meerderheid in de gemeenschap of, in een aantal landen, zelfs de staat. Hierdoor kunnen ze lang voortbestaan en worden ze van generatie op generatie overgedragen.

In de wetenschap en in het sociaal domein staat het begrip schadelijke traditionele praktijken ter discussie, met name omdat het uitgaat van een te statisch beeld van 'cultuur' en omdat het indirect groepen mensen uitsluit. (Bakker, 2016).²

2 Bakker, H. (2016). Wat zijn schadelijke traditionele praktijken? Utrecht: Movisie.

Bij 'eer' kan het gaan om *persoonlijke eer* (iemand houdt zich aan de basisvoorwaarden van de sociale groep), of om *maatschappelijke eer* (men is gelijkwaardig en kan elkaar vertrouwen, waardoor men respect, steun en bescherming krijgt). Daarnaast telt in veel bevolkingsgroepen met een groepscultuur ook de familie-eer, die vooral is gekoppeld aan de seksuele eer van met name de vrouwen en meisjes. Mannen en jongens hebben de taak deze eer te beschermen, zo nodig te herstellen, desnoods met geweld. Er zijn echter ook mannelijke slachtoffers en vrouwen die actief betrokken zijn bij het plannen van geweld. Dit zogenaamde eegerelateerd geweld komt vooral voor in culturen rond de Middellandse Zee (Spanje en Italië kenden ook eermoord), het Midden-Oosten en Zuid- en Centraal-Azië. Ook onder Roma en Hindoestaanse gemeenschappen komt eergeweld voor. Onder orthodox-christelijke en -joodse gemeenschappen zien we vergelijkbare mechanismen rond kuisheid, aanzien, groepsdruk en sociale uitsluiting.

Om de eer te beschermen of te herstellen zijn er verschillende manieren, die niet zelden gepaard gaan met onderdrukking en geweld. Een aantal vormen van dit 'eegerelateerd geweld' zijn:

- * (Sociale) controle, psychische en fysieke mishandeling
- * (Vormen van) huwelijksdwang
- * (Vormen van) achterlating
- * (Vormen van) huwelijkse gevangenschap
- * Verstoting
- * Seksueel misbruik
- * Shame sexting
- * Vrouwelijke genitale verminking
- * Genezingsrituelen en bezweringen bij (vermeende) homoseksualiteit
- * Eermoord
- * (Gedwongen) zelfmoord

Meer informatie

Lees voor meer informatie over eegerelateerd geweld, huwelijksdwang en meisjesbesnijdenis:

- * [Factsheet eegerelateerd geweld](#) (Fier, 2018)
- * [Factsheet huwelijksdwang](#) (KIS, 2015)
- * [Factsheet huwelijksdwang](#) (LKHA, 2018)
- * [Infosheets vrouwelijke genitale verminking \(vgv\)](#) (Pharos, 2019)
- * [Factsheet Vrouwelijke Genitale Verminking](#) (Pharos, 2018)

In eerculturen zijn er duidelijk omschreven rollen voor mannen en vrouwen. Seksuele diversiteit wordt ontkend of met geweld bestreden. Ook diversiteit in genderidentiteit en het bestaan van transgender personen kan onder druk staan. Lees voor meer informatie over seksuele diversiteit en eegerelateerd geweld het [factsheet eegerelateerd geweld en genderdiversiteit](#) (Felten 2015).

2.2. Risicofactoren

Er zijn diverse risicofactoren aan te wijzen bij het ontstaan van eengerelateerd geweld. Deze kunnen zowel liggen in de actuele situatie als in de achtergrond van het potentiële slachtoffer of de pleger.

Risicofactoren in de actuele situatie:

De eer van een vrouw of meisje is in gevaar of al geschonden, als:

- * ze voor of buiten haar huwelijk seks heeft gehad;
- * ze ongehuwd zwanger is;
- * ze een gearrangeerd huwelijk weigert;
- * ze haar echtgenoot verlaat en wil scheiden;
- * ze een lesbische relatie en/of identiteit heeft.

Deze feiten vormen een nog hoger risico als de 'misstap' bekend is in de gemeenschap en er over haar geroddeld wordt.

Enkele andere risicofactoren:

- * Ze heeft met een hulpverlener of met de politie over de problemen gesproken (Let dus goed op geheimhouding en veiligheid!).
- * Ze is van huis weggevlucht.
- * Er worden online pikante (nep)foto's van haar verspreid.
- * Of haar naam staat op een zogenaamde 'kech-lijst' (waar zij online als 'hoer' wordt bestempeld).

Indicatoren die op extra risico kunnen wijzen:

- * Er vond eerder (huiselijk en/of eengerelateerd) geweld plaats in de familie.
- * Vader of partner zijn getraumatiseerd vanwege geweldservaringen in het land van herkomst, bijvoorbeeld door oorlog, martelingen, vermoorde familieleden en vrienden.
- * In de familie vond eerder eergeweld plaats, of een vrouw is plots 'verdwenen'.
- * De vader/man in Nederland heeft een lagere status dan in het thuisland na de emigratie of vlucht, hij is werkloos of heeft een functie met lage status.
- * Er zijn wapens in de familie.
- * De familie/het gezin leeft geïsoleerd van de Nederlandse samenleving, is niet goed geïntegreerd via werk en/of opleiding.
- * Mannen hebben geen of laaggeschoold werk.
- * Mensen uit dezelfde landstreek in het thuisland leven dicht bij elkaar in een hechte gemeenschap. De onderlinge sociale en economische saamhorigheid en afhankelijkheid is groot.
- * Er is sprake van een gearrangeerd huwelijk vanwege familiebezit, geld of een verblijfsvergunning, met een partner uit het herkomstland.

Risicofactoren vanuit de achtergrond van het potentiële slachtoffer of de pleger:

- * De ouders (of een van de ouders) zijn afkomstig uit een land/regio met een cultuur waarin familie-eer van groot belang is.
- * Het individu is ondergeschikt aan de familie en de gemeenschap.
- * Grote onderlinge afhankelijkheid in sociaal en financieel opzicht in de familie en gemeenschap: men behoort elkaar te helpen.
- * De omgangsvormen zijn gebaseerd op onderling respect en eer.
- * De gemeenschap heeft strenge ongeschreven regels over hoe mannen en vrouwen met elkaar dienen om te gaan. Er is veel sociale controle en roddel.

Genderaspect:

- * De vrouw heeft een ondergeschikte positie ten opzichte van de man.
- * Mannen hebben meer macht dan vrouwen in de gemeenschap, maar in de familie spelen vrouwen een belangrijke rol.
- * Vrouwen en meisjes moeten zich aan sterkere gedragsregels houden dan jongens en mannen waar het gaat om kuisheid en seksuele eer.
- * Er is sprake van een gearrangeerd, wellicht gedwongen huwelijk.
- * Het meisje of de vrouw emancipeert en ontwikkelt zich; de mannen van de familie kunnen niet mee in haar tempo en beschouwen dit als een bedreiging van de familie-eer.
- * Het potentiële slachtoffer heeft een transgender-identiteit of twijfels hierover. Dit is bij de familie bekend.

Mannen en jongens als slachtoffer

Ook een man of een jongen kan slachtoffer worden van geweld vanwege de familie-eer, wanneer hij:

- * homoseksueel gedrag vertoont;
- * verliefd wordt op en/of seks heeft met een meisje, terwijl dit door haar familie niet wordt toegestaan;
- * verliefd wordt op en/of seks heeft met een getrouwde vrouw;
- * weigert om een aan hem opgelegde eermoord op een zus, nicht of ander familielid uit te voeren;
- * er pikante (homoseksuele) (nep)foto's van hem op internet of via sociale media (ongewenst) worden verspreid.

2.2.1. Nieuwe vormen: shame sexting/exposure als risicofactor voor (en vorm van) eengerelateerd geweld

Typend voor de huidige tijd is dat vooral veel jongeren een groot deel van hun seksuele ontwikkeling online doormaken en veel informatie online tegenkomen. Dit vormt ook een risico, bijvoorbeeld in het geval van *shame sexting*, het ongevraagd doorsturen van naaktbeelden met als doel de afgebeelde persoon aan de schandpaal te nagelen (Nhass,

2019).³ Ook bestaan er zogenaamde 'kech' groepen in o.a. de app Telegram (een soort WhatsApp) en Snapchat. In deze groepen worden pikante (nep) foto's en video's van meisjes gedeeld. Dit heet 'exposen'. Exposen wordt ook wel aangeduid als de nieuwe vorm van wraakporno.⁴ In sommige gevallen gaat het om minderjarige slachtoffers. De gevolgen voor de slachtoffers kunnen groot zijn. Onder meer meiden met een Marokkaans-, Turks- of Hindoestaans-Nederlandse achtergrond lopen risico, want 'eerverlies' is voor hun familie een schande. De (grootschalige) verspreiding van dit soort (nep) beeldmateriaal wordt ook gezien als een manier om het meisje of de vrouw 'een lesje' te leren: haar gedrag, wel of niet met *sexting*, acht men niet gepast, exposing dient dan als straf.

Voor meer informatie:

- * Het thema sexting en grooming op [de website van Qpido](#).
- * Het onderzoek 'Niet jouw schuld!' van Hanan Nhass (KIS) naar shame sexting kun je [hier](#) vinden.

→ Zie ook voor praktische handvatten en interventies:

[Help wanted](#).

[Hoe vergroot je de seksuele weerbaarheid van tienermeiden online](#).

³ Nhass, H. (2019). *Niet jouw schuld*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving.

⁴ www.femmesforfreedom.com/seksuele-vrijheid-gezondheid

2.3. Onderscheid met huiselijk geweld

Eergerelateerd geweld lijkt in veel uitingsvormen vaak op andere vormen van 'geweld in afhankelijkheidsrelaties', zoals huiselijk geweld en kindermishandeling. Er is echter een aantal verschillen in motieven, oorzaken, verschijningsvormen en in de plegers. Ook kunnen de gevolgen voor slachtoffers anders zijn dan na huiselijk geweld.

Motieven:

- * Bij eergerelateerd geweld ligt het motief in het beschermen of in het herstellen van de familie-eer. Meestal na (een vermoeden van) seks buiten het huwelijk van een meisje of vrouw, of nadat een vrouw haar echtgenoot heeft verlaten.
- * In eerculturen is schaamte vanwege gezichts- of eerverlies een geoorloofd motief voor geweld. De (schoon-)familie van het slachtoffer stemt veelal in met gewelddadige maatregelen of werkt er actief aan mee. Tegelijkertijd kan men (extreem) huiselijk geweld, dus zonder een eermotief, afkeuren.

Oorzaken:

- * De oorzaken van geweld liggen niet zozeer in de persoonlijke geschiedenis of het karakter van de pleger. De strenge groepsnormen over wat geoorloofd seksueel gedrag is, voor met name vrouwen en meisjes, liggen hieraan ten grondslag.

Verschijningsvorm:

- * Fysiek eergeweld gebeurt meestal weloverwogen en gepland, vaak na overleg in de familie. Bij huiselijk geweld is er vaak een spanningsopbouw tussen slachtoffer en pleger, waarbij emoties hoog opblazen en er (deels uit onmacht) wordt geslagen.
- * Er is bij eergeweld als zodanig niet altijd sprake van een 'spiraal van geweld', het kan een eenmalige geweldsexplosie zijn. Een vrouw kan ineens worden vermoord, terwijl zij daarvoor niet werd mishandeld.
- * Het herstel van de eer moet in de gemeenschap bekend worden. Soms vindt een eermoord juist in het openbaar plaats. Huiselijk geweld speelt zich af in het verborgene, achter de voordeur.

Plegers/daders:

- * Het gaat om de eer van een hele familie, niet om de persoonlijke trots van één man, zoals vaak bij partnergeweld. De plegers van fysiek eergeweld / moord zijn vrijwel altijd mannen.
- * Een pleger van eermoord wordt vaak aangewezen door de familie. Dit is bij voorkeur iemand die niet een gezin hoeft te onderhouden, of iemand met een lage maatschappelijke status. Soms werd een minderjarige gekozen, ook met het oog op de lagere gevangenisstraf.
- * Plegers van eergeweld hebben vanuit hun traditie de mannelijke 'plicht' om de eer te beschermen of te herstellen, voor het voortbestaan van de familiegroep", desnoods met geweld.

- * Wanneer de aangewezen persoon weigert om een eermoord te plegen op zijn zus of tante, dan kan de familie hem dwingen en hem bedreigen.
- * Er zijn vaak medeplegers of medeplichtigen in de familie. Als de politie een potentiële pleger oppakt is het gevaar nog niet geweken. Een broer of oom kan zijn taak afmaken.

Gevolgen voor het slachtoffer:

- * De zoektocht naar een gevlucht familielid vindt plaats door de hele familie, niet slechts door één (ex-) partner of vader.
- * Met het arresteren van een potentiële pleger is het gevaar nog niet geweken, want een ander familielid kan de taak overnemen.
- * Een slachtoffer vindt nergens een veilig heenkomen in het eigen netwerk, de familie zit in het complot. De enkeling die het slachtoffer misschien steunt, durft dit niet openlijk te doen uit angst voor de consequenties.
- * Bemiddeling met de familie kan een strategie zijn om (escalatie van) geweld te voorkomen en een vreedzame oplossing voor de eerschending te vinden.
- * Na een scheiding blijft de dreiging van eergeweld voor een vrouw, want de familie of de ex-schoonfamilie blijft verantwoordelijk voor haar zedelijke eer. Zij kunnen plots een aanleiding zien voor een eerschending, bijvoorbeeld als de vrouw een nieuwe vriend krijgt.

Meer informatie:

Het artikel *'De ene ruzie is de andere niet'* van Janine Janssen (Tijdschrift voor Conflict-hantering, 2018) behandelt de overeenkomsten en verschillen tussen huiselijk geweld en eengerelateerd geweld.

2.4. Vuistregels voor het bespreekbaar maken van vermoedens met het (potentiële) slachtoffer

Hoe ga je met een (jonge) vrouw of man in gesprek bij (vermoedens van) eengerelateerd geweld? Hier is een aantal uitgangspunten van belang die als vuistregels kunnen gelden.⁵

- * Ga niet vanzelfsprekend in gesprek met ouders/familie van een (jonge) man of vrouw. Spreek hem/haar daarom alleen – het kan de enige kans zijn.
- * Wanneer er vermoeden is van huwelijksdwang, achterlating, eengerelateerd geweld weet de (jonge) man of vrouw zelf vaak goed wat er aan de hand is, tenzij hij/zij zo in de war is dat dit niet meer lukt.
- * Houd de zaak zo klein mogelijk, het is belangrijk dat zo weinig mogelijk mensen op de hoogte zijn.

⁵ Deze vuistregels zijn grotendeels gebaseerd op een (niet meer verkrijgbare) publicatie van Fier en The Next Page.

- * Informeer de (jonge) man of vrouw over alle stappen die je neemt, wat er vervolgens gebeurt en wie hiervan op de hoogte worden gesteld.
- * In gesprek met de (jonge) man of vrouw: respecteer de positie van ouder(s)/familie, de familiehiërarchie en zijn/haar loyaliteit naar hen.
- * Raadpleeg altijd een deskundige: een ter zake deskundige collega en anders Veilig Thuis, een taakaccenthouder bij de politie, die een expert van het LEC EGG of het LKHA kunnen inschakelen.
- * Blijf waar mogelijk met de (jonge) man of vrouw in contact en/of laat niet los voordat dit echt kan.
- * Om tot een aanpak van eengerelateerd geweld te kunnen komen, is het van belang dat zaken waarin eer mogelijkwijs een rol speelt op tijd worden herkend. Daarbij spelen naast de politie ook andere partners in de veiligheidszorg een belangrijke rol.
- * Zorg dat jouw organisatie over de juiste expertise en/of juiste contacten met experts beschikt.
- * Voor een adequate signalering en gespreksvoering zorgen professionals ervoor dat zij voldoende interculturele competenties en kennis hebben.
- * Specifiek in het geval van shame sexting zijn interculturele competenties, met ook kennis op het gebied van religie, belangrijk. Het schuldgevoel is immers niet alleen voor de familie, maar bij gelovigen vaak ook voor hun god.
- * Ook is het van groot belang het slachtoffer (en eventueel de ouders/omgeving) duidelijk te maken dat de shame sexting niet haar (of zijn) schuld is.

2.5. Handreikingen, websites, tools en signalenlijsten

Onderstaand volgt een overzicht van handige websites, handreikingen en publicaties, geordend op onderwerp. Deze bronnen bevatten informatie en tools voor professionals en jongeren.

2.5.1 Signalenlijst Schadelijke Traditionele Praktijken

- * Signalenlijst onderdeel Schadelijke traditionele praktijken

2.5.2 Eengerelateerd geweld

- * De toolkit Verandering van Binnenuit. De Alliantie Verandering van Binnenuit zet gespreksbijeenkomsten in binnen migranten- en vluchtelingengemeenschap voor normverandering over onder andere huwelijksdwang, achterlating en eengerelateerd geweld.
- * De website van de politie.

2.5.3 Huwelijksdwang

- * Factsheet huwelijksdwang (KIS, 2015). Dit factsheet bevat ook informatie voor professionals in het onderwijs.
- * Hoe herken en voorkom je huwelijksdwang? (KIS, 2018)
- * 10 tips om in gesprek te gaan over huwelijksdwang (LKHA, 2019).

2.5.4 Huwelijkse gevangenschap

- * Informatie over huwelijkse gevangenschap: [Femmes for freedom](#)
- * Informatie over huwelijkse gevangenschap: [LKHA](#)
- * Informatie over huwelijkssluiting, huwelijksontbinding en huwelijkse gevangenschap: [\(H\)echt Verbonden Rotterdam](#)

2.5.5 Achterlating

- * [Handvatten voor professionals bij achterlating](#) (KIS, m.m.v. LKHA, 2019)
- * Informatie over achterlating: [Femmes for freedom](#)

2.5.6 Shame sexting en exposing

- * [Tips: hoe om te gaan met shame-sexting op school](#) (Stichting School en Veiligheid)
- * www.qpido.nl
- * www.helpwanted.nl
- * [Stappenplan voor aanpak van sexting](#) (Sensoa)
- * www.kis.nl/artikel/hoe-vergroot-je-de-seksuele-weerbaarheid-van-tienermeiden-online
- * [Interventieoverzicht Voorkomen van \(online\) seksuele grensoverschrijdingen](#)

2.6. Aanpak in Nederland

2.6.1 Wetgeving in Nederland:

Eergerelateerd geweld algemeen

Eergerelateerd Geweld staat als zodanig niet in de strafwet, maar vele vormen hiervan zijn strafbaar, zoals mishandeling, opsluiting, en moord. Sinds 2016 beschikken het OM en de politie over een vernieuwde [Aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling](#) voor de opsporing en vervolging. In samenwerking met het LEC EGG wordt de aanpak van eergerelateerd geweld vormgegeven.

Huwelijksdwang

Huwelijksdwang is al langere tijd bij wet strafbaar, als een schending van mensenrechten. In 2015 trad de nieuwe Wet tegengaan huwelijksdwang in werking. Deze wet behelst onder andere dat de aanstaande echtgenoten meerderjarig moeten zijn. Huwelijken van minderjarigen, die in het buitenland gesloten zijn, kunnen alleen in Nederland erkend worden als de echtgenoten 18 jaar zijn. Het OM kan een huwelijk tegengaan middels juridische stappen, evenals echtgenoten zelf. Polygame huwelijken, gesloten in het buitenland, worden niet in Nederland erkend. De straf is verhoogd van negen maanden naar twee jaar (zie [Rijksoverheid.nl](#)). De verjaringstermijn van 6 jaar voor huwelijksdwang gepleegd tegen een minderjarige begint pas op het moment dat het slachtoffer 18 jaar is geworden. Het is mogelijk een verdachte van huwelijksdwang in voorlopige hechtenis te nemen om het slachtoffer beter te beschermen.

In de praktijk wordt er – uit loyaliteit naar de ouders -, niet of nauwelijks aangifte gedaan. Van strafbaarstelling gaat vooral een signaalwerking uit.

Huwelijkse gevangenschap

Nederland is het eerste land ter wereld dat huwelijkse gevangenschap officieel strafbaar heeft gesteld (in 2013). Het is strafbaar om iemand tegen haar of zijn wil in een huwelijk vast te houden. In de praktijk komt dit erop neer dat (meestal) de man weigert een scheiding te accepteren. Omdat duidelijke cijfers ontbreken, is Femmes for Freedom gestart met een meldpunt. De Gemeente Rotterdam sloot met verschillende leiders van religieuze gemeenschappen een verbond in de vorm van een boodschap aan de stad om huwelijksdwang en huwelijkse gevangenschap tegen te gaan.

(Shame) sexting en het doorsturen van foto's

Het (ongevraagd) doorsturen van (nep) naaktfoto's of -filmpjes kan strafbaar zijn, met name wanneer het gaat om minderjarigen. Dan is dit rondsturen namelijk voor de wet gelijk aan het verspreiden van kinderporno en dat is altijd strafbaar. Ook het chanteren van de slachtoffers met het (nep) beeldmateriaal is strafbaar. Verder kan er sprake zijn van smaad of laster, wat ook strafbaar is.

Vrouwelijke genitale verminking

Meisjesbesnijdenis is strafbaar, omdat het een zware vorm van mishandeling is. Er staat een maximale gevangenisstraf op van 12 jaar. Alle vormen van meisjesbesnijdenis zijn in Nederland verboden, dat geldt voor iedereen die in Nederland woont, ook voor mensen zonder verblijfsvergunning. Ouders zijn ook strafbaar als zij iemand anders opdracht geven voor de besnijdenis, ook al is dat in het buitenland.

In de praktijk komen nauwelijks zaken bij het Openbaar Ministerie terecht. In 2013 is de wet uitgebreid: als het slachtoffer een Nederlandse nationaliteit heeft, is de besnijdenis altijd strafbaar, ook als deze in het buitenland is uitgevoerd of als de dader(s) geen Nederlandse nationaliteit bezit(ten). Bovendien is in juli 2009 de verjaringstermijn verlengd: een vrouw kan nu van haar 18e tot haar 38e aangifte doen van een besnijdenis (Pharos, 2018).

2.6.2 Preventie

Er wordt in Nederland veel ingezet op preventie en voorlichting binnen de gemeenschappen waar eengerelateerd geweld aan de orde is. Veel migranten- en vluchtelingenorganisaties hebben hiertoe initiatieven genomen, vaak ondersteund door de overheid en welzijnsorganisaties. Er is inmiddels een grote groep voorlichters die in eigen taal in de diverse culturele gemeenschappen de discussie over eengerelateerd geweld aanzwengelen. Ook is geïnvesteerd in voorlichting op scholen en in het vergroten van de kennis en signaalgevoeligheid van professionals in het onderwijs en welzijnswerk. Onder andere de Alliantie Verandering van Binnenuit werkt sinds 2018 aan normverandering binnen migrantengemeenschappen met als doel vrijheid, veiligheid en acceptatie te bewerkstelligen voor vrouwen en LHBTI's. De Alliantie bestaat – naast Movisie - uit het

Consortium Zelfbeschikking, met zijn zeven landelijke (koepel)organisaties voor migranten en vluchtelingen.⁶

2.6.3 Opvang en begeleiding slachtoffers

Veilig Thuis heeft kennis en ervaring op het terrein van eengerelateerd geweld. Als meer begeleiding of veilig onderdak nodig is, verwijzen zij naar andere, gespecialiseerde opvang- en hulpinstellingen. Binnen de Vrouwenopvang zijn er enkele voorzieningen expliciet voor jonge slachtoffers, namelijk Sterk Huis (voorheen Kompaan en De Bocht) en enkele opvangvoorzieningen van Fier. Slachtoffers kunnen ook zelf online anoniem chatten met Sterk Huis en met Fier, via 'chat met Fier'.

In Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Haag, Zwolle en Tilburg is opvang voor mannelijke slachtoffers mogelijk.

Het LKHA is een kennis- en expertisecentrum voor professionals. Slachtoffers in het buitenland kunnen rechtstreeks contact opnemen met het LKHA als het niet lukt om de Nederlandse Ambassade in het betreffende land of het Contact Center van Buitenlandse Zaken te bereiken.

De BlijfGroep Amsterdam is gespecialiseerd in het herkennen van signalen van eengerelateerd geweld en biedt advies en hulp bij problemen rond de familie-eer. Hier worden ook alle meldingen van eengerelateerd geweld in Amsterdam geregistreerd. Er is nauwe samenwerking met de politie, opvanginstellingen, hulpverleners en cultuurdeskundigen.

2.7. Informatie over dossiervorming

Het is zaak dat de professional alle vastgestelde signalen, alle gezette stappen, alle ingewonnen adviezen en uitgevoerde risicotaxaties vastlegt in het cliënt- of leerlingdossier. Dit moet zorgvuldig en volledig gebeuren, zodat een collega de zaak kan overnemen bij uitval. Ook besluiten om het (potentiële) slachtoffer of familieleden niet te informeren of geen overleg met hen te voeren moeten zorgvuldig worden vastgelegd. Een eventueel veiligheidsplan wordt ook in het dossier opgenomen.

De informatie moet zorgvuldig worden bewaard, slechts toegankelijk voor direct betrokken medewerkers en leidinggevende.

Voorin het dossier moet duidelijk gemaakt worden dat het om mogelijk eengerelateerd geweld gaat, zodat, als er om inzage wordt gevraagd door familieleden, iedereen binnen de instelling meteen gewaarschuwd is dat aan inzage grote risico's verbonden kunnen zijn (Janssen, 2017).⁷

⁶ Het Consortium Zelfbeschikking bestaat uit: het Inspraakorgaan Turken (IOT), Stichting Kezban, Federatie van Somalische Associaties in Nederland (FSAN), Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders (SMN), Stichting Landelijke Werkgroep Mudawwanah, HTIB (Turkse arbeidersvereniging in Nederland), en Vluchtelingen Organisaties Nederland (VON).

⁷ Janssen, J. (2017). Focus op eer. Een verkenning van eerzaken voor politieambtenaren en andere professionals. Den Haag: Boom criminologie.

Bijlage 1

Handelen bij (vermoedens van) meisjesbesnijdenis

In deze bijlage beschrijven wij apart de stappen volgens de meldcode die bij meisjesbesnijdenis, of vrouwelijke genitale verminking (vgv), moeten worden gezet. De invulling van de stappen wijkt namelijk enigszins af van de stappen bij de andere vormen van eengerelateerd geweld. De verschillen liggen in de aard van het geweld, de soms (zeer) jonge leeftijd van het (potentiële) slachtoffer, de strafbaarheid van een uitgevoerde vgv en de andere experts die geraadpleegd moeten worden.

Een dreigende en reeds uitgevoerde vgv

Bij vrouwelijke genitale verminking is onderscheid te maken tussen een vermoeden van een dreigende besnijdenis en een mogelijk reeds uitgevoerde besnijdenis. Bij vermoeden van een dreigende besnijdenis is er onderscheid tussen een acute en een niet acute dreiging. Men kan contact opnemen met centra en organisaties voor jeugdgezondheidszorg. Zij zijn te benaderen voor informatie, vanwege hun belangrijke signaleringsfunctie. Ook kan altijd contact worden opgenomen met Veilig Thuis. Alle gemelde redelijke vermoedens leiden tot het in ontvangst nemen van de melding door Veilig Thuis. Veilig Thuis kan via de Raad voor de Kinderbescherming maatregelen treffen, zoals een ondertoezichtstelling (OTS).

Wanneer men vermoedt dat besnijdenis al heeft plaatsgevonden is er sprake van een strafbaar feit en dient men altijd bij Veilig Thuis een melding te doen. Veilig Thuis maakt zo nodig de afweging aangifte bij de politie te doen. Dit hangt af van wanneer en waar de vgv heeft plaatsgevonden.

Instanties als Veilig Thuis en de politie werken bij (vermoedens van) vrouwelijke genitale verminking bij minderjarigen volgens het Handelingsprotocol Vrouwelijke Genitale Verminking bij minderjarigen (Pharos, 2016).

Voor de medische sector is een eigen protocol ontwikkeld: Leidraad medische zorg voor vrouwen en meisjes met vrouwelijke genitale verminking (vgv) (Pharos, 2019).

De stappen

De stappen van de Meldcode zien er bij (vermoedens van) meisjesbesnijdenis als volgt uit:

Stap 1 -In kaart brengen van signalen

Breng signalen zo feitelijk mogelijk in kaart. Voor signalen van meisjesbesnijdenis of vrouwelijke genitale verminking (vgv) is er een onderscheid te maken in vermoedens van een dreigende en van een uitgevoerde meisjesbesnijdenis.

→ Raadpleeg ter ondersteuning:

[Signaalwijzer meisjesbesnijdenis voor leerkrachten](#)

Let op:

- * Bij acute bedreiging van de veiligheid: neem direct contact op met de aandachtsfunctionaris vgv bij Veilig Thuis en de politie. (zie stap 5) Versnel de stappen van de meldcode, zo mogelijk binnen een uur.
- * Overleg met de politie indien er sprake is van een (mogelijk) strafbaar feit, een ernstige dreiging van meisjesbesnijdenis, en om mede de dreiging in te schatten.

Stap 2 -Consultatie Jeugdgezondheidszorg of Veilig Thuis

Bij (vermoedens van) een dreigende of uitgevoerde meisjesbesnijdenis raadpleeg je altijd de aandachtsfunctionaris vgv van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) of van Veilig Thuis.

Met de aandachtsfunctionaris bespreek je:

- * feitelijke signalen en zorgen ten aanzien van het vermoeden van meisjesbesnijdenis;
- * de (eerste) risico-inschatting;
- * de te nemen stappen;
- * op welke wijze het gesprek met de ouder(s) en/of het meisje constructief kan worden gevoerd;
- * indien van toepassing: op welke wijzen signalen kunnen worden geuit tegen de ouders;
- * op welke wijze de veiligheid van het meisje wordt gewaarborgd en of de stappen moeten worden versneld.

Stap 3 - Gesprek met de cliënt

Bij meisjesbesnijdenis kunnen signaleerders in principe het gesprek met de ouders aangaan en de signalen en hun zorgen bespreken.

Dreigende besnijdenis:

Als er directe of indirecte signalen zijn dat een meisje mogelijk besneden zal worden, bespreek dan jouw zorg dat het meisje besneden zal worden met de ouders. Deel de signalen met de ouders, verhelder de situatie.

Mogelijk uitgevoerde besnijdenis:

Als het gaat om vage signalen die niet direct aan vgv te koppelen zijn (bijv. buikpijn, lusteloosheid, teruggetrokkenheid) dan kun je deze signalen bespreken met de ouders. Je hoeft dan niet te benoemen dat vgv een van de mogelijke oorzaken kan zijn.

Als er signalen zijn die wel direct aan vgv te koppelen zijn (omdat het meisje er bijvoorbeeld over verteld heeft), dan bespreek je dit met de ouders en vertel je hun dat je een melding doet bij Veilig Thuis.

Stap 4 - Wegen van het geweld

De aandachtfunctionaris vgv bij de JGZ of Veilig Thuis kan een risicotaxatie voor VGV maken.

Stap 5 - Beslissen

* is melden noodzakelijk?

* is hulp verlenen of organiseren (ook) voldoende mogelijk?

Wanneer in het eerste contact Veilig Thuis een redelijk vermoeden van een reëel risico op vgv of van een uitgevoerde vgv krijgt, leidt dat in alle gevallen tot het in ontvangst nemen van de melding door Veilig Thuis. Dit leidt tot de start van een Veilig Thuis-onderzoek of tot een directe doorgeleiding naar de Raad voor de Kinderbescherming. En eventueel tot aangifte bij de politie. Dit proces verloopt volgens het Handelingsprotocol vgv bij minderjarigen.

In andere gevallen wordt in overleg met de JGZ/Veilig Thuis beslist of er een eventueel hulptraject wordt ingezet en zo ja, door wie en hoe.

Opmerking:

Bij vgv vormen ouders niet altijd zelf het gevaar, maar kan er sprake zijn van familie- of gemeenschapsdruk. In die gevallen is het zaak om de ouders te ondersteunen. Bij meisjesbesnijdenis ontvangen ouders van de JGZ bijvoorbeeld de Verklaring tegen meisjesbesnijdenis, zodat zij sterker staan ten opzichte van de familie/gemeenschap. Ouders kunnen zelf ook een verklaring tekenen als ze tegen vgv zijn, deze meenemen op vakantie naar het herkomstland en meewerken aan een controle of vervolgonderzoek als ze weer terug zijn in Nederland.

Zie voor informatie over vgv:

Pharos (het kenniscentrum op het gebied van vgv).

De Federatie Somalische Associaties Nederland (FSAN) zet zich actief in voor het bestrijden van meisjesbesnijdenis, door middel van normverandering binnen de eigen gemeenschap. Op hun website is meer informatie te vinden. FSAN is ook een onderdeel van de Alliantie Verandering van Binnenuit.

Sinds 1 januari 2019 is de verbeterde wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. Vormen van eengerelateerd geweld vallen onder de verbeterde meldcode. Professionals uit de sectoren gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en justitie hebben de taak om deze vormen van geweld te signaleren en met behulp van het stappenplan een weloverwogen beslissing te nemen hoe te handelen.

Dit factsheet is opgesteld omdat er specifieke aandachtspunten gelden als er sprake is van (een vermoeden van) eengerelateerd geweld. Zo dient men in deze zaken altijd een deskundige te raadplegen, omdat het collectieve karakter van deze vorm van geweld specifieke expertise vraagt. En indien er een acuut veiligheidsrisico is, wordt een aantal stappen versneld uitgevoerd. In dit factsheet geven wij professionals uit de sectoren die onder de meldcode vallen, handvatten hoe te signaleren en te handelen bij (vermoedens van) eengerelateerd geweld volgens de verbeterde meldcode.